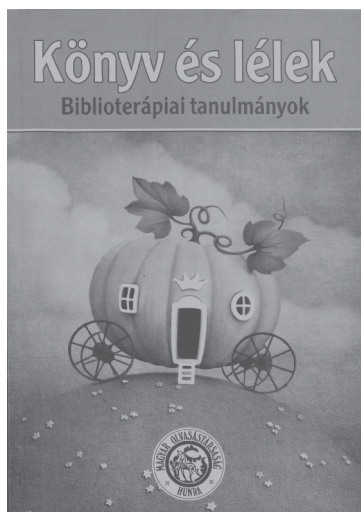

Jegyzetek

1. Kovács Máté: Az ellenforradalom korszaka, 1919-1945 : Magyar nyelvű kiadványok más országokban. In: A könyv és könyvtár a magyar társadalom életében 1849-től 1945-ig. Budapest : 1970. 368-380. p.
2. Például a Könyvtári Figyelő közölte James P. Niessen Múzeumok, nemzetiségi és nyilvános tudományos könyvtárak a 19. századi Erdélyben (2007. 1. sz. 74-100. p., Murányi Lajos fordítása) című alapvetését.
3. Dani Erzsébet a 15. oldalon tévesen datálja 1825-re a Magyar Nemzeti Múzeum alapítását, valószínűleg a Magyar Tudós Társaságra gondolhatott, hiszen az előbbi Széchenyi Ferenc alapította, az utóbbi létrejöttét az ő fia, Széchenyi István nevéhez fűzzük.
4. Az erdélyi fejleményekről: Bényei Miklós: Művelődési törekvések az erdélyi reformországgyűléseken 1834-1848. Debrecen : 2008. 159-187. p.

Könyv és lélek : biblioterápiai tanulmányok / [szerk. Gombos Péter, Vörös Klára] ; [közread. a] Magyar Olvasástársaság. – Budapest : M. Olvasástárs., 2015. 96 p.
ISBN 987-963-12-2038-4

Könyv és lélek – az első magyar biblioterápiás konferencia kötetének margójára

Évek óta gyakran elhangzik, hogy a hazai könyvpiacra nem létezik olyan szakkönyv, amely átfogó képet tudna nyújtani a hazai biblioterápia elméleti és módszertani kérdéseit, jó gyakorlatait illetően. Sokáig pusztán két kiadvány állt a rendelkezésünkre, a Bartos Éva által szerkesztett szakirodalmi szemelvénygyűjtemény, az *Olvasókönyv a biblioterápiáról* (1989), valamint a Magyar Olvasástársaság (HUNRA) országos pályázatára beérkezett olvasói írásokból összeállított *Segített a könyv, a mese – Vallomások életről, irodalomról, olvasásról* (1999) című sajátélménygyűjtemény. Az utóbbi két évtizedben ugyancsak sűrűn forgatták és idézték e köteteket szakirodalomként, időközben azonban jelentősen el is maradtunk a nemzetközi mezőny biblioterápiás szolgáltatások, kutatások, szakkönyvek és folyóiratcikkek terén nyújtott sokszínű és színvonalas teljesítményétől.

Az elmúlt öt év szerencsésen alakult, hiszen a szakma megújhodni látszik, átalakult és differenciálódott a képzési paletta, új biblioterapeuta generációk nevelődtek ki, s egyre több biblioterápiás kezdeményezést mutatnak be a magyar folyóiratok (pl. *Könyvtári Figyelő*, *Literatura*, *Könyv és nevelés*, *Iskolakultúra*, *Fordulópont*, *Napút*, *Könyv, könyvtár, könyvtáros*). Újabban szinte évente megjelenik egy-egy könyv is: 2013-ban Jeney Éva *Nyitott könyve*, 2014-ben Gilbert Edit *Az együttérzés irodalmi és vonzatai* című kötete látott napvilágot, amelyek a biblioterápiás munka alapjainak erősítéséhez tárgyaltak fontos elméleti kérdéseket. A HUNRA által 2015 tavaszán kiadott, Vörös Klára és Gombos Péter szerkesztette *Könyv és lélek* ebben a körben hiánypótló kiadvány kívánt lenni, s valóban annak is tekinthető, amennyiben alapvető szakmai kérdések átgondolására sarkall.

A Magyar Olvasástársaság 2014. május 16-án NKA-támogatásból rendezte meg Nyíregyházán a „Segített a könyv, a mese” című „biblioterápiái”

konferenciát. Ez a konferencia fontos mérföldkönek számít a hazai biblioterapeuta szakma történetében, hiszen korábban csak a 2003-as és a 2011-es nemzetközi művészetterápiás világtalálkozások keretében volt lehetőség arra, hogy a biblioterápiával foglalkozók nagyobb létszámban találkozhassanak és folytathassanak eszmecserét egymással, illetve munkájuk eredményeit be tudják mutatni a szélesebb érdeklődő közönség előtt. A HUNRA meghívásos alapon szervezte az első magyar biblioterápiás konferencia előadói körét, és szándékai szerint az ország legjelentősebb szakembereiből válogatva kívánt reprezentatív képet adni a hazai biblioterápia jelenkori állásáról, az elméleti és gyakorlati kérdésekről, kihívásokról, a képzésről és a jó gyakorlatokról. A konferencia programját szemlélve ez a szándék csak félig-meddig valósult meg. Ugyanakkor üdvözlendő, hogy legalább a széthúzó hazai biblioterápiás szakma két, párhuzamosan működő civil egyesülése, a Magyar Irodalomterápiás Társaság és a Magyar Biblioterápiás Társaság tudott egymás felé nyitni és közös fórumon szerepelni. A nemzetközi szinten egyedülálló, magyar jellegzetesség, hogy egy országban több biblioterápiás szervezet működjön, és akkora kínálat legyen biblioterápiás képzésekből, mint nálunk. Az érintettek alapvető szakmai kérdésekben nem egyeznek, a legkritikább esetben kommunikálnak egymással, és úgy tűnik, hogy nem veszik figyelembe egymás munkásságát. A kialakult helyzet egy rendkívül összetett és rövid távon nehezen korrigálható szkiзма felszíni tünete. Vajon mi lenne az ebből kivezető út?

Erre vonatkozóan fogalmaz meg fontos gondolatokat a kötet első tanulmányában (A biblioterápia útja Magyarországon az 1970-es évektől napjainkig) *Bartos Éva*. Alighanem ő az, akitől – a biblioterápia magyarországi elismertté tételében és népszerűsítésében szerzett vitathatatlan érdemei fényében – mindnyájan elfogadjuk a kritikát és a változásra való felhívást. „*A biblioterápia magyarországi pályafutása során, négy évtized múltán új szakaszhoz érkezett: már a professzionális tevékenység igényével léphet fel. Ez óriási előrelépés és óriási felelősség is egyben.*” – fogalmaz *Bartos*. De azt is tegyük hozzá, hogy ha mérföldkőhöz érkezett a hazai biblioterápiás szakma, az azt is jelenti, hogy a biblioterápia többé nem tekinthető a könyvtárosok magánügyének. Manapság sok olyan biblioterapeuta hallgató van, aki más szakterületekről érkezve szándékozik hasznosítani a biblioterápiás tudást. Rájuk gondolva már nem érdemes csak a könyvtáros társadalomra fókuszálva megfogalmazni a biblioterápia szakmai kritériumait és kihívásait, mintha külön műfajként létezne „könyvtári biblioterápia”, vagy a könyvtárosnak (mint ösztönös biblioterapeutának) más kiképzésre és

tudásra volna szüksége a segítő szakma műveléséhez. Ha a biblioterapeuta szakma komolyan veszi saját magát és azokat, akiknek szolgáltat, be kell látnia, hogy alapszakmájától függetlenül minden képzésben résztvevőnek egyforma kompetenciákra, alapos csoportpszichoterápiás és szakmódszertani fölkészítésre van szüksége ahhoz, hogy valóban képessé váljon az önálló, felelős, megbízható terápiás munkára és csoportvezetésre.

Bartos Éva megfontolandó gondolataival már találkozhattunk interjú formájában, a *Fordulópont* 2014/3. tematikus számában. Sajnos úgy tűnik, hogy a *Könyv és lélek* megjelenéséig eltelt közel egy év alatt nem jutottunk sokat előre az általa fölvetett alapvető kérdésekben, ami a biblioterapeuták hálózatosodását, partnerségét, utánkötető támogatását, a minősítési követelményrendszer kidolgozását és az adatbanképítést illeti.

A „szakmásodás” mérföldköveire reflektál *Hász Erzsébet* A biblioterápia professzionalizációjának néhány kérdése című tanulmányában is, aki alig félreérthető iróniával (hogy ti. valaha létezett „okleveles, cédulás és kontár” bába) utal a hazánkban magukat biblioterapeutának nevező szakemberek képzettségének színvonalbeli különbségére. Különös hangsúlyt ad ennek a gondolatnak a kötet hátsó fülszövegén található szerzői ismertető, ahol egyedül *Hásznak* van „dipl. biblioterapeuta” megjelölése, degradálva ezzel a másutt végzeteket, nyilván nem tudva, hogy azok miként mutatkoznak majd be a szerzőktől kért rövid életrajzokban. Közben ott szerepel mellette *Sóron Ildikó*, *Tegzes Tünde* és *Kovács Zsuzsanna*, akik pedig szintén a PPKE köpönyegéből bújtak elő, s a *Hász* által akkreditáltatott curriculum szerint képződtek. Még ha köztudott is, hogy a hazai biblioterápiás képzések között – kidolgozott szakmai standardok hiányában – komoly tartalmi különbségek vannak, ami nemcsak a képzésekre rendelkezésre álló időből fakad, hanem az oktatók szakmai meggyőződéséből is, nem tűnik szerencsésnek ez a fajta fellépés, hiszen a végső cél nem a széthúzás erősítése, hanem az összefogás előkészítése kellene legyen. Ugyanakkor nem felejtethetjük el azt sem, hogy *Hásznak* köszönhetjük az egyetemi szintű biblioterapeuta képzés kidolgozását és beindítását. Ebből a perspektívából *Hásznak* sok fontos meglátása van, például nagyon igaz van abban, hogy a hazai biblioterapeutáknak elsősorban terápiás szemléletben és képzettségben kell fejlődniük, az erre vonatkozó alapot pedig egy gyakorlatorientált képzésben lehet megszerezni. Ehhez háttérként ki kell dolgozni a szakmai jogositvány standardjait és ellenőrző rendszerét. A tanulmány második felében olvasható néhány vitára ösztönző gondolat is, amely írói-költői és előadóművészi véna meglétét várná el a biblioterapeuta jelöltektől, esz-

tétikai értékek közvetítéséről beszél terápiás értékek közvetítése helyett, illetve rövidítené a hosszú és költséges kiképzést a szociális és egészségügyi szférára szakembereinél, akik elektronikus biblioterápiás adatbázisokat tudnának fejleszteni. Vitathatatlan, hogy a nyugaton nagy hagyományokkal rendelkező e-biblioterápiás szolgáltatásokra nagy szükség volna nálunk is, mert ezzel biztosíthatnánk a biblioterápiás szolgáltatás alapszintjének széleskörű elérhetőségét. Bizakodjunk, hogy a hosszán és költségesen kiképzett biblioterapeuták erre a nagy munkára is mielőbb rászánják magukat.

A terápiás szemléletformálás tekintetében a kötet legtanulságosabb és egyben legszimpatikusabb hangvételű írása *Nagy Attiláé* (Biblioterápia a köznevelésben), aki Bartos Éva mellett a biblioterápiás szakma másik „nagy öregje”. Az elsősorban olvasáskutatóként ismertté vált pszichológus csoportvezetői attitűdje és terápiafelfogása, újra való nyitottsága, rugalmas szöveg szemlélete és egyszerűen nagyszerű módszertani ötletei a mai terapeuta generációk számára is példaértékűek.

Hasonlóképpen figyelemre méltó *Vaczóné Antal Erika* hátrányos helyzetű olvasókkal kapcsolatos munkásságának gazdag bemutatása (A biblioterápia alkalmazásának lehetőségei hátrányos helyzetűek körében a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárban), ahogy értékes Sóron Ildikó és Tegzes Tünde kamaszokkal vitt kiváló programjának részletes, ám befejezetlenül hagyott leírása (Önismeret-fejlesztés a biblioterápia eszközeivel kamaszcsoportban), amely azonban már ismert volt számunkra a Könyvtári Figyelő 2014/4. számában megjelent, átfogó tanulmány részeként. Fontos tapasztalatokat oszt meg Tegzes Tünde másik tanulmánya (A biblioterápia az idősek lelki és szellemi egészségének szolgálatában: közös olvasás, beszélgetés irodalomról – terápiás célokkal) is, amelyben végre publikál valamit az idősekkel folytatott sokéves munkássága eredményeiből.

Kovács Zsuzsanna (Szakirodalmi ellátottság, publikációk, honlapok a biblioterápiához c. írásában) nagyon nehéz, és talán kevésbé testhezálló feladatra vállalkozott, amikor a biblioterápia hazai és nemzetközi szakirodalmi ellátottságát igyekezett bemutatni. Kovács Zsuzsannát elsősorban a börtönben végzett biblioterápia jeles képviselőjeként tartjuk számon, és ebben a minőségében nagyon hiányzik a munkája az elkészült konferenciakötetből. Ezt némileg korrigálja, hogy a Könyvtári Figyelő 2014/3. száma a „konferenciáról kimaradt” írásokként közöl egy-egy tanulmányt tőle, valamint *Asztalos-Varga Csilla* gyermekotthonban folytatott munkájáról.

A szakirodalmi ellátottság bemutatásában inkább az ismertebb források említődnek, ugyanakkor elmarad a folyóiratcikkek ma már óriási tárházának legalább

a kulcsszerzőkig terjedő szemlézése. Pedig a szakirodalmi ellátottság témája kulcsfontosságú a szakma fejlődésében: mások eredményeinek az ismerete és hasznosítása elengedhetetlen ahhoz, hogy nemzetközileg érvényes, tudományosan is alátámasztható eredményeket produkáljon a magyar biblioterápia. A hazai szerzők közleményeinek ebben áll az egyik fő hiányossága, hiszen leginkább saját elképzeléseiket és gyakorlatukat mutatják be, ami fontos, hiszen a kollégák ezekből a leírt gyakorlatokból tudnak tanulni és ötleteket meríteni, ugyanakkor kevesen törődnek témájuk szakirodalmi beágyazottságával, mások hasznosítható eredményeivel. Ez csak részben következhet az idegen nyelvi kompetenciák hiányosságából, hiszen a hazai biblioterapeuták többnyire egymás magyarul írt közleményeire sem hivatkoznak (a bevezetőben említett néhány alapművön kívül).

Czomba Magdolna írása, *Vigasztaló gyerekek* (irodalom) címmel inkább szülőknek és óvodapedagógusoknak szóló, hasznos gyermekirodalmi ajánló, semmint biblioterápiás tanulmány. *Jeney Éva* (A biblioterápia irodalomelméleti kérdései) irodalomelméleti okfejtése is érdekes arról, hogy az értékes irodalomnak önmagában is lehet olyan katartikus hatása, amely a gyógyulás kezdetét jelenti, de a gyakorló biblioterapeuta számára kevésbé hasznosítható, terápiás szempontból vitára készítő állításokat tartalmaz. *Baják Gábor* bibliodramás összefoglalója (Írányított, spontán játék. A bibliodramáról dióhéjban), amely a maga műfajában értékes írás a bibliai történetek pszichodráma keretében való eljátszásáról, de kilóg a kötetből. Kár *Kovács Marianna* meseterápiás előadásáért és *Sóron Ildikó* közismert Műkincsvadászat sorozatának ismertetéséért, amelyek a konferenciaprogramban még szerepeltek, a kötetből azonban kimaradtak. A kötet struktúrája tehát hagy némi kívánnivalót maga után.

Egy konferenciakötet ritkán lesz bestseller. A *Könyv és lélek* kapcsán mégis azt kívánhatjuk, hogy ha nem is lesz minden betűje megkerülhetetlen szakirodalom, minél többekhez jusson el a kötet, s ösztönözze őket arra, hogy a közeljövőben keressék az együttműködés és tapasztalatcsere formáit, induljon több átfogó biblioterápiás program és kutatás, jelenjen meg több könyv és tanulmány, s főként jöjjön létre nagyobb összetartás a biblioterápia ügyét szívükön viselő hazai szakemberek között.

Béres Judit